

SÄRTRYCK

UR

FAUNA OCH FLORA

POPULÄR TIDSKRIFT FÖR BIOLOGI

1957

Rödfalken (*Falco naumanni* Fleisch.), en för Sverige ny fågelart.

Meddelande från Falsterbo Fågelstation 5.

AV ROLF ANDERSSON.

En hane av rödfalk (*Falco naumanni* FLEISCH.) observerades den 10 september 1955 på Ugglanabben, Falsterbohalvöns sydvästligaste udde. Då detta utgör det första svenska fyndet av arten, förtjänar de närmare omständigheterna kring iakttagelsen att redovisas i detalj.

Vid middagstid ovan angivna datum observerade CARL-IVAN CARLSSON på golfbanan mellan Falsterbo fyr och Nabben en smärre falk, som slagit ned på marken. Dess påfallande bjärta mantelfärg väckte CARLSSONS uppmärksamhet, och han lyckades smyga sig fram till ett avstånd av endast 20 meter från falken. I kikare 10 × 50 kunde han härifrån lätt konstatera, att ryggen var rödaktig samt helt ofläckad. Hjässan var blåaktig liksom stjärtpennorna. Falken satt oberörd kvar en god stund och lät sig studeras på detta ringa avstånd.

Efter en stund dök en tornfalk (*Falco tinnunculus* L.) upp och gick till attack mot den på marken vilande falken, som därvid lyfte. Härvid erbjöd sig ett utmärkt tillfälle till jämförelser: tornfalken var betydligt större och mindre klart färgad än den andra falken, som CARLSSON nu kunde bestämma till rödfalk.

Vid samma tidpunkt kom BERTIL ANDERZÉN gående över golfbanan från motsatt håll. Han uppmärksammade de båda falkarnas lekfulla flykt över golfbanan och frapperades av den enes ringare storlek. Även den iögonenfallande mantelfärgen noterades särskilt. Dock hade ANDERZÉN ännu icke haft kontakt med CARLSSON, utan sina iakttagelser gjorde han fullt självständigt.

Ytterligare två ornitologer kom nu till platsen, nämligen SUNE BJÖRKWI och ÅKE JONSSON. De fick tillfälle att studera de bägge falkarna på mycket nära håll och noterade samma skiljaktigheter som ovan omnämnts: den mindre falkens kontrastrika, klara färgteckning, den röda mantelns avsaknad av svarta prickar etc. Även BJÖRKWI och JONSSON tvekade icke om att bestämma falkarna till en torn- och en rödfalk.

Vid 14-tiden kom undertecknad efter avslutade observationer på Nabben cyklande förbi fyrträdgården. I en liten buske ca 100 meter från vägkanten fick jag plötsligt syn på en grant färgad rovfågel, som välvilligt exponerade sig i det starka solsenket. Ovetande om att en rödfalk tidigare på dagen hade observerats och bestämts av fyra andra ornitologer stannade jag och betraktade exemplaret. Den föreföll främst genom sin klart röda färg avvikande från de kring fyren talrikt förekommande tornfalkarna. Jag lyckades utan att skrämma upp den lilla falken avancera till ungefär 30 meter från densamma. På detta avstånd noterade jag, att ryggen var helt ofläckad, att huvud och stjärt var blåaktiga och att överhuvud taget färgerna var mycket mera mättade än hos alla de tornfalkar, som brukade hålla till kring fyren och varav flera ex. även just i detta ögonblick fanns inom synhåll. Jag bestämde därför falken till en rödfalk.

Rödfalken visade sig ett par gånger senare på eftermiddagen, bl. a. vid 16-tiden för ROBERT VON SCHOULTZ.

På kvällen var samtliga observatörer samlade på fågelstationen, där vi kontrollerade bestämningen i tillgänglig litteratur.

Även påföljande dag, den 11 september, visade sig rödfalken på samma ställe, nämligen runt Falsterbo fyr; bl. a. för TORSTEN HERNER och STAFFAN ULFSTRAND, Lund. Den sistnämnde skriver om sina iakttagelser i ett brev (20 oktober 1955):

»Vid 12-tiden stod vi några stycken uppe på Kolabacken och följde det pågående vråksträcket, när vår uppmärksamhet plötsligt fångades av en liten brokig falk, som svepte förbi och fällde ute på golfbanan efter att ha ryttlat en liten stund. Vi gick genast närmare och kunde granska fågeln på knappt 50 meters håll i kikare 7×50 . De karaktärer vi lade märke till var: rygg rödaktig, huvud och stjärt blåa, inga fläckar på manteln; mellan de rödaktiga vingtäckarna och de svarta handpennorna fanns ett gråblått fält.

Icke minst på grund av sistnämnda karaktär, som att döma av PETERSON (Europas fåglar) synes ha diagnostiskt värde, är åtminstone jag fullkomligt övertygad om att det var en *Falco naumanni*. Det fanns ju gott om jämförelsematerial på platsen. En vecka efter denna observation såg jag förresten en tornfalkhane vid Börringesjön under samma ljusförhållanden men på längre håll. Fläckarna syntes tydligt.»

Rödfalken visade stor förkärlek för att sitta på marken, och endast vid ett enda tillfälle sågs den uppe i en buske. Vid sina långvariga besök på marken ägnade den sig sannolikt åt värtbitarjakt; av dessa djur fanns det stora mängder vid ifrågavarande tidpunkt. Den var ganska oskygg och lätt att komma nära. Samtliga observatörer har ju också lyckats få chans att studera den på 20–50 meters håll. Den ryttlade vid flera tillfällen, vilket den enligt facklitteraturen skall göra mindre ofta än tornfalken.

Våren 1957 fick ULFSTRAND tillfälle att åter stifta bekantskap med rödfalken; det var under Skånes Ornitologiska Förenings ekskursion till Sydfrankrike, som en koloni besöktes. Härom i brev (6 juni 1957):

»... Kolonien rymde sannolikt ett tiotal par; samtidigt såg vi maximalt 11 ex. i luften. Vid flera tillfällen satt en hane på en klippphylla ca 75 meter ifrån oss. Hans skarpa färger i rött och blått lyste fullkomligt, och skillnaden var betydande jämfört med de allestädes talrika tornfalkarna. Vad jag såg här i Boulbon bestyrkte ytterligare iakttagelsen i Falsterbo 1955: på nära håll och i gott ljus är det absolut ingen omöjlighet att bestämma rödfalkhanar, om man är van vid tornfalk och helst också har sådana för omedelbar jämförelse.»

Det kan påpekas, att en värmetopp med maximisiffror på upp till 24° C passerat över Sydsverige dagarna innan rödfalken först uppträdde i Falsterbo. Vindriktningen hade varit sydlig-sydostlig.

Rödfalken häckar enligt WITHERBY (The Handbook, vol. III) i Sydeuropa upp till centrala Spanien, Italien, Tjeckoslovakien, södra Polen samt i Sovjet upp till i höjd med Kiev. Vidare finns arten på en del öar i Medelhavet samt flerstädes i Främre Orienten. Längre öster ut, från Ukraina och Kaspiska havet till Kina, ersättes nominatrasen av en närstående form (*Falco naumanni*

pekinensis). De europeiska fåglarna övervintrar i centrala och södra delarna av Afrika. Tillfälligtvis har rödfalken anträffats i Tyskland (bl. a. på Helgoland), England, Danmark etc.

Summary.

First Swedish record of Lesser Kestrel (Falco naumanni).

An ad. male closely studied by at least six ornithologists, partly independently, at Falsterbo, Scania S. Sweden, September 10–11, 1955.